

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Vårdföretagarnas remissvar (SOU 2020:47) Hållbar socialtjänst En ny socialtjänstlag

Vårdföretagarna lämnar härmed ett remissvar över slutbetänkandet av utredningen Framtidens socialtjänst, Hållbar socialtjänst En ny socialtjänstlag.

Inledning

Vårdföretagarna är en arbetsgivar- och branschorganisation för privata vård- och omsorgsgivare. Vårdföretagarna har cirka 2000 medlemsföretag med över 100 000 årsanställda. Bland Vårdföretagarnas medlemsföretag finns ett stort antal företag och idéburna organisationer med mångårig erfarenhet av att bedriva verksamhet inom äldreomsorg och individ- och familjeomsorg. Vårdföretagarnas medlemmar är bundna av kollektivavtal. Våra medlemmar är verksamma över hela landet. Vårdföretagarna har under lång tid arbetat för ett ökat och ett bättre kvalitetsfokus inom vården och omsorgen. Vårt remissvar tar sin utgångspunkt i denna inriktning.

Vårdföretagarna vill lämna nedanstående synpunkter på utredningens förslag.

Vårdföretagarnas synpunkter

Utredningen lyfter frågan om samsjuklighet som skapar gränsdragningsproblem mellan kommunalt och regionalt ansvar. Utredningens bedömning är att det bör göras en samlad översyn av huvudmannskapet för missbruks- och beroendevården. Denna fråga hanteras av Samsjuklighetsutredningen där Vårdföretagarna beretts en plats i expertgruppen. Vårdföretagarna har därför för avsikt att återkomma i frågan dels genom arbetet i utredningen, dels genom kommande remissvar på denna.

Förebyggande arbete i socialtjänsten

Vårdföretagarna välkomnar utredningens ambition att socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande. I utredningens uppdrag har ingått att de förslag som lämnas inte får innebära ökade kostnader för stat eller kommun. Vårdföretagarna vill dock poängtera att det kan finnas skäl att acceptera en kostnadsökning inom socialtjänstens område, för exempelvis förebyggande arbete, eftersom en sådan kostnadsökning totalt sett leder till en besparing för stat och kommun. Detta konstateras också i utredningen; "... ju längre tid det tar innan effektiva åtgärder sätts in, desto mer fördjupas problemen som i sin tur förstärker en negativ kostnadsutveckling." Ett långsiktigt helhetsperspektiv måste gå före kortsiktiga budgetöverväganden.

Förstärkt uppföljning av verksamheterna

Vårdföretagarna välkomnar utredningens förslag om att stärka socialtjänstens arbete med uppföljning av verksamheterna. Det är en angelägen fråga som Vårdföretagarna arbetat med under lång tid, bland annat inom ramen för samverkan kring Socialstyrelsens öppna jämförelser. Många av våra medlemmar använder Socialstyrelsens öppna jämförelser i sitt systematiska kvalitetsarbete och publicerar resultaten, till exempel i form av kvalitetsbokslut. Det är angeläget att det stöd som utredningen föreslår ska tas fram för uppföljning och verksamhetsutveckling även omfattar privata utförare. Idag omfattas inte privata utförare av den befintliga infrastruktur för kunskaps- och förbättringsarbete som finns genom Sveriges kommuner och regioner, SKR, och Rådet för främjande av kommunala analyser, RKA.

Vårdföretagarna anser att det behöver tas fram fler kvalitetsindikatorer inom socialtjänsten så att den kan bli mer kunskapsstyrd. Vårdföretagarna har tillsammans med SKR tagit fram nationella brukarundersökningar inom funktionshinderområdet då Socialstyrelsen inte har detta uppdrag i sina regleringsbrev. Vi har även utvecklat kvalitetsdeklarationer för våra medlemmar. Att kvalitetsdeklarera är att öppet redovisa verksamhetens kvalitetsarbete och resultat gentemot allmänheten, beställare och beslutsfattare. Det underlättar för den enskilde att göra välinformerade val.

En central fråga för att få till stånd hållbar statistik och uppföljning är uppgiftslämnarbördan. Idag behöver samma uppgifter rapporteras i journalsystem, kvalitetsregister och avvikelssystem. Privata utförare har också egna uppföljningssystem för kvalitet. Tillsammans innebär detta en avsevärd uppgiftslämnarbörda. Vårdföretagarna efterlyser därför en nationell infrastruktur för verksamheternas rapportering där uppgifter kan registreras en gång och där rätt information är tillgänglig i rätt tid för vården och omsorgen.

2015 skickade parterna i nationell samverkan för Öppna jämförelser en skrivelse till Socialdepartementet och Finansdepartementet om det återkommande problemet att myndigheter och organisationer med skilda uppdrag upprättar separata register eller förteckningar och tillämpar olika definitioner och avgränsningar vid insamling av uppgifter. Det medför att information från olika källor inte kan föras till en och samma utförande enhet eller organisatorisk nivå. Inte heller kan Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg synkronisera information om verksamheter i sina olika förteckningar. Bristen på enhetlig information om verksamheter innebär också att myndigheter saknar uppgifter om vilka som är rapporteringspliktiga till myndighetens register. Problemen som presenterades i denna skrivelse, se bilaga, kvarstår.

Personnummerbaserad statistik

Som utredningen konstaterar finns det till skillnad från i sjukvården få kvalitetsregister inom socialtjänsten. Det saknas tillgång till personnummerbaserad statistik i den utsträckning som skulle behövas för att arbeta kunskapsbaserat. Vårdföretagarna välkomnar utredningens förslag om ett socialtjänstdataregister som kan underlätta skapandet av kunskap om vilka arbetssätt som ger bäst effekt. I takt med att sådan kunskap byggs upp är det viktigt att staten genom relevanta myndigheter tar ansvar för att tillhandahålla denna till landets kommuner så att kunskapen sprids och implementeras på ett effektivt sätt. Enligt Vårdföretagarna bör också forskningsmedel anslås för att ytterligare stärka kunskapsläget på området.

En lag om socialtjänstdataregister kan, liksom befintlig lag om hälsodataregister, underlätta kunskapsbaserade och effektiva insatser.

Uppföljning och sanktion av icke verkställda beslut

I utredningen konstateras att kommunerna under åren 2010-2018 rapporterade drygt 90 000 ärenden där individer fått vänta mer än tre månader på en beslutad insats utifrån Socialtjänstlagen eller LSS. Utredningen föreslår att rapporteringsskyldigheten för socialnämnden kring ej verkställda beslut förlängs från var tredje till var sjätte månad. Vårdföretagarna delar utredningens ambition att frigöra tid från administration, men ser samtidigt en risk att detta leder till en ökad acceptans för väntetider mellan beslut och verkställighet.

Vårdföretagarna instämmer i det särskilda yttrandet av jurist Monica Jacobsson från Inspektionen för vård och omsorg, angående konsekvenserna av avskaffade sanktionsavgifter. Som påpekas i yttrandet handlar detta i många fall om utsatta människor som kan ha svårt att hävda sina rättigheter. Att värna dessa personers rättigheter är angeläget. Regeringen och Riksrevisionen har nyligen konstaterat att rapporteringsskyldigheten och den särskilda avgiften sammantaget har bidragit till att öka rättssäkerheten för den enskilde. Vårdföretagarna är därför i dagsläget tveksamma till förslaget om en förlängning från tre till sex månader och även till förslaget om att avskaffa sanktionsavgifterna för ej verkställda beslut.

Utökad samordning och medverkan i samhällsplanering

Vårdföretagarna ser att det i ett stort antal kommuner råder brist på såväl platser på särskilt boende som familjehem och andra insatser. I likhet med utredaren menar vi att kommunerna behöver ta ett större ansvar för planering för att det ska finnas tillräckliga resurser på detta område.

Vidare menar Vårdföretagarna att planeringen inte enbart kan utgå från att det ska finnas ett tillräckligt antal platser i exempelvis särskilt boende, utan att det också måste finnas en bredd som motsvarar individernas olika önskemål och förutsättningar. Genom samarbete med andra kommuner i närområdet eller med privata aktörer kan kommunerna bygga bort bristen på särskilda boendeplatser men det kommer krävas ett omfattande arbete för att så ska ske.

Vad gäller utredningens förslag om att stärka socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen har Vårdföretagarna inga synpunkter på hur detta organiseras inom kommunerna, men vill däremot lyfta behovet av att socialtjänstens kunnande och perspektiv genomsyrar planeringsarbetet. Vi ser, inte minst i den stora bristen på platser inom särskilt boende, ett tydligt sådant behov. Genom att involvera även privata aktörer i detta planeringsarbete, kring exempelvis skapandet av fler platser inom särskilt boende, får kommunerna större möjligheter att möta medborgarnas behov.

Utredningen lyfter betydelsen av samordning mellan olika aktörer, såväl inom äldreomsorgen som inom individ- och familjeomsorgen. När det gäller brottsförebyggande arbete är samarbete mellan socialtjänst, Polismyndigheten och skolan en framgångsfaktor, medan det inom äldreomsorgen kan handla om att förebygga tilltagande funktionsbegränsningar. Även utförarna, såväl offentliga som privata, bör inkluderas i den utökade samordningen. Samordnade insatser för

rehabilitering kan öka livskvaliteten och självbestämmandet hos individen genom exempelvis fallförebyggande insatser och insatser för god psykisk hälsa.

Vårdföretagarna vill även rikta uppmärksamheten mot ett praktiskt problem relaterat till samordningen mellan olika aktörer, nämligen frågan om jourhemsplacerade barns folkbokföring. Eftersom dessa barn inte folkbokförs i familjehemmen går det till exempel inte att skriva in dem i hemförsäkringen, vilket skapar en otydlighet kring vilken olycksfallsförsäkring som omfattar dem under tiden där. Även vid längre placeringar är folkbokföring ett problem, eftersom man från socialtjänstens sida i många fall förlitar sig på att vårdnadshavaren ska hantera detta.

Insatser utan föregående biståndsbedömning

Vårdföretagarna delar utredningens bedömning att det finns behov av att kunna sätta in snabba insatser utan föregående biståndsbedömning. Utredningar kan skapa ledtider som i vissa situationer är förödande för individen. Ett exempel Vårdföretagarna vill lyfta i detta sammanhang är arbetet med ungdomar i eller kring kriminalitet, som kan ha ett stort våldskapital. I situationer där en sådan ungdom ber om samhällets stöd för att lämna en destruktiv eller kriminell situation är det av yttersta vikt att samhället kan agera skyndsamt. Även i dessa situationer bör dock den enskilde ha möjlighet att påverka valet av utförare utifrån sina individuella behov.

Vikten av tidiga insatser

I utredningen konstateras att forskning visar att när barn tidigt uppvisar normbrytande beteende ökar risken för att det fortsätter över tid. I arbetet med att förebygga brott måste socialtjänstens centrala roll lyftas fram. Vårdföretagarna vill även lyfta vikten av långsiktighet i besluten. Våra medlemsföretag inom individ- och familjeomsorgen ser idag en olycklig tendens att beslut fattas sent och om alltför korta insatser. Våra medlemsföretag ser en stor samhällsutmaning i att ungdomar med omfattande våldskapital som befinner sig i destruktiva eller kriminella sammanhang dels får ta del av tillräckliga insatser alltför sent, dels får beslut om relativt korta insatser.

En särskild reglering av äldreomsorgen

Det är utredningens uppfattning att det finns flera principiella fördelar med att äldreomsorgen fortsatt regleras i socialtjänstlagen. Vårdföretagarna välkomnar ökade ambitioner inom äldreomsorgen, men kan konstatera att äldreomsorgen redan är starkt styrd av regler från myndigheter och genom krav i upphandlingar. Det finns utmaningar med ytterligare regleringar av äldreomsorgen. En alltför stelbent lagstiftning riskerar att hämma innovation och minska verksamheternas möjlighet att utvecklas.

Vårdföretagarna anser att omsorgen i högre grad bör styras av kvalitetsmål som följs upp av beställaren. Mot den bakgrunden välkomnar vi utredningens ambition att förbättra strukturerna för statistik och uppföljning. Det saknas dock idag nationella principer för hur kvalitet ska mätas och redovisas inom socialtjänsten. Här behövs ett initiativ på nationell nivå för att definiera vad kvalitet ska vara. Det behövs också ett arbete ute i kommunerna för att använda resultaten av mätningarna i syfte att utveckla verksamheterna.

Avslutning

Vårdföretagarna välkomnar utredningens ambition att stärka det förebyggande arbetet, att underlätta ett kunskapsbaserat arbetssätt och att förbättra möjligheten att utvärdera insatsers effektivitet. Beslutade insatser ska verkställas skyndsamt och här står våra medlemsföretag redo att i samverkan med kommunerna säkerställa att det finns tillräckligt många platser inom socialtjänstens olika områden.

Vårdföretagarna har härutöver inga ytterligare synpunkter.

Med vänlig hälsning,

Antje Dederig
Förbundsdirektör
Vårdföretagarna

Anna Bergendal
Näringspolitisk expert

Ida Ingerö
Näringspolitisk expert

2015-06-17

Till socialdepartementet och finansdepartementet

Ett gemensamt register för verksamheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Socialstyrelsen, Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA), Etisk plattform för öppenhet och insyn i vård och omsorg, Famna och Vårdföretagarna följer, på olika sätt, utvecklingen av verksamheterna inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Ett återkommande problem är att myndigheter och organisationer med skilda uppdrag upprättar separata register eller förteckningar och tillämpar olika definitioner och avgränsningar vid insamling av uppgifter. Det medför att information från olika källor inte kan föras till en och samma utförande enhet eller organisatorisk nivå. Till exempel går det inte att koppla ihop kostnads- eller personaluppgifter, adresser eller bolagsinformation från SCB:s Företagsregister med kvalitetsuppgifter från Socialstyrelsens undersökningar. Inte heller kan Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) synkronisera information om verksamheter i sina olika förteckningar. Bristen på enhetlig information om verksamheter inom hälso- och sjukvård innebär också att Socialstyrelsen saknar information om vilka som är rapporteringspliktiga till myndighetens hälsodataregister.

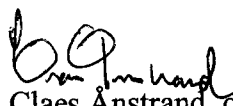
Representanter från ovan nämnda myndighet och organisationer har därför träffats i syfte att skapa större enhetlighet i registerhållningen. Vi konstaterar att behovet av ett gemensamt register är mycket stort och att ett sådant skulle medföra fördelar i flera viktiga avseenden:

- Möjligheten att skapa ett komplett och aktuellt register över verksamheter ökar när alla myndigheters och organisationers behov hanteras i samma struktur. Huvudansvaret för registret bör finnas hos *en* myndighet medan uppdatering kan ske av olika intressenter och interaktivt beroende på anledningen till uppdateringen.
- Med en gemensam struktur för information kan information/data från olika källor (register eller enkätundersökningar till exempel) synkroniseras med varandra och analyser eller jämförelser kan ske för samma verksamheter eller ”nivåer” i strukturen
- Jämfört med i dag, ger ett gemensamt register bättre förutsättningar att minimera samhällets uppgiftslämnarbörda.
- Resurser som idag används för att hålla de egna registren uppdaterade kan istället användas för respektive intressents kärnuppgift.

För att nå vidare i en samordning av registerhållningen vill vi att regeringen initierar ett arbete där bland annat följande ses över:

- Vilken myndighet som bör ha ansvaret för ett gemensamt register
- Hur uppdatering och underhåll av informationen till registret ska ske
- Hur modern teknik kan användas för att underlätta insamling av uppgifter samt hantering och uttag av data – med utgångspunkt från uppgiftslämnares och användares behov
- Hur de juridiska förutsättningarna bör ser ut. Det är mycket viktigt att informationen i registret kan användas för olika syften och behov.

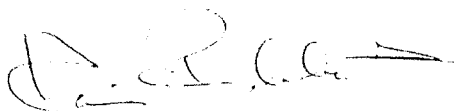
Det är bara regeringen som kan åstadkomma den samordning som behövs för att skapa ett gemensamt register. Vi vänder oss därför till regeringen med denna skrivelse för att uttrycka vårt gemensamma behov av registret och ser fram mot att delta i uppbyggnaden och användningen av informationen i registret.

Claes Anstrand, ordförande
Etisk plattform

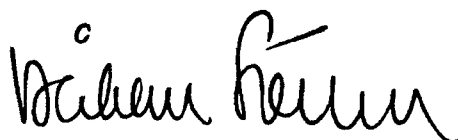
Lars Pettersson, generalsekreterare
Famna

Karin Rudebeck, ordförande
Rådet för främjande av kommunala analyser

Lars-Erik Holm, GD
Socialstyrelsen

Håkan Sörman, VD
Sveriges Kommuner och Landsting

Inga-Kari Fryklund, förbundsdirektör
Vårdföretagarna